

סדר איל פסח

הלכות והליכות חלק א' - במעגל השנה - פרק כ"ח

חנה גבוהה



או הסדר - אלה של מצוות

בליל הסדר אנו זכים לקיים מצוות רבות,
 בתוכן מצוות שהן ייחודיות ללילה זה בלבד!
 בחרו מבין המצוות המפורטות,
 מהן המצוות הייחודיות לליל הסדר:

הסיבה לשמאל

אכילת כרפס

קידוש החג

אמירת הלל

אכילת מרור

ברכת המזון

אכילת מצה

סיפור יציאת מצרים

שמחת ועונג יום טוב

שתיית ארבע כוסות





או הסדר - אלה של מצוות

המצוות הייחודיות לליל הסדר:

סיפור יציאת מצרים

שתיית ארבע כוסות

אכילת מרור

אכילת מצה

הסיבה לשמאל



כדי שנקיים אותן כהלכה, קבעו לנו חכמים את "סימני" הסדה.

הבה ננסה לגלות בהמשך מאחורי ה"סימנים",

כיצד אנו אכן מקיימים כל אחת מהמצוות

הללו:

מי חייב בה?

מה עושים כדי לקיימה?

איך מקיימים אותה?

מתי במהלך ליל הסדר מקיימים אותה?

***תוכלו להיעזר לעיתים בסעיף שמופיע בסוגריים לצד השאלה.**



חצויות של רבי ארבע כוסות



נכון או לא נכון

גברים * בנים רק מגיל בר מצווה * נשים * גם מי שאינו שותה
יין * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב?

(ו, ח)

כל משקה מכובד * יין * מיץ ענבים טהור - למי שקשה *
יין מזוג רק במעט מים * יין - גם אם מזוג בהרבה מים

מה שותים?

(ט)

משתדלים לשתות את כל הכוס * לפחות חצי כוס *
משתדלים שיהיה כזית יין * לפחות רוב רביעית (44 גרם)

כמה שותים?

(יא)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות ארבע כוסות * שותים בבת אחת
* לכתחילה אפשר לשתות בהפסקות קצרות *

איך שותים?

(יב-יד)

בהסיבה על צד שמאל

נבדוק בהמשך...

מתי שותים?



מצוות ארבע כוסות



נכון

גברים * נשים * גם מי שאינו שותה יין * ילד שהגיע לגיל
חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב?

(ו, ח)

יין * מיץ ענבים טהור - למי שקשה *
יין מזוג רק במעט מים

מה שותים?

(ט)

משתדלים לשתות את כל הכוס *
* לפחות רוב רביעית (44 גרם)

כמה שותים?

(יא)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות ארבע כוסות * שותים בבת אחת
בהסיבה על צד שמאל

איך שותים?

(יב-יד)

נבדוק בהמשך...

מתי שותים?



מצוות שבת ארבע כוסות



מתי שותים?

בחרו מתוך השאלות הכתובות מטה

הכוס	ראשונה (יד)	שניה (כז, לז)	שלישית (סד, סו)	רביעית (סז, ע)
הסימן				
מוזגים				
שותים				

לאחר ברכת המזון -
 לקראת המשך אמירת ההלל

הלל

קדש

מגיד

ברך

לפני ברכת המזון

לפני קידוש

לפני "מה נשתנה"

בסיום הקידוש

בסיום ההלל

בסיום ברכת המזון

בסיום ברכת "גאל ישראל"



מצוות שלר"ת ארבע כוסות



מתי שותים?

הכוס	ראשונה (יד)	שניה (כז, לז)	שלישית (סד, סו)	רביעית (סז, ע)
הסימן	קדש	חגיג	ברך	האל
מוזגים	אפני הקידוש	אפני "מה שלענה"	אפני ברכת המצות	אחר ברכת המצות-אקראת המשק אחרית ההל
שותים	בסיום אחרית הקידוש	בסיום ברכת "גאל ישראל"	בסיום ברכת המצות	בסיום ההל



התבוננו בטבלה וחשבו: מה המשותף לסימנים שבהם שותים את ארבע הכוסות?

מצוות ארבע כוסות

את כל ארבע הכוסות שותים תוך אמירת

שבח והודיה לה':

על הכוס הראשונה אומרים את נוסח הקידוש, השנייה על ההגדה, השלישית על ברכת המזון, והרביעית על ההלל.





מצוות סיפור יציאת מצרים



נכון או לא נכון

גברים * בנים רק מגיל בר מצווה * נשים * בנות רק מגיל בת מצווה * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב?

(ו)

את נוסח ההגדה * מתחילים מ"מה נשתנה" * מתחילים מ"הא לחמא עניא" * כולם בדרך של שאלה (מה נשתנה) ותשובה (עבדים היינו וכו')
רק הילדים שואלים (מה נשתנה) וההורים עונים

מה אומרים?

(כח, כט)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות סיפור יציאת מצרים * אומרים בקול רם - לא חייבים להבין * צריך להגיד וגם לפרש כדי שיהיה מובן * יש הנוהגים לסובב קערה מעל ראש

איך אומרים?

(יג, כח-ל)



מצוות סיפור יציאת מצרים



נכון

גברים * נשים * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב?
(ו)

את נוסח ההגדה * מתחילים מ"הא לחמא עניא". * כולם בדרך של שאלה (מה נשתנה) ותשובה (עבדים היינו וכו').

מה אומרים?
(כח, כט)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות סיפור יציאת מצרים * צריך להגיד וגם לפרש כדי שיהיה מובן. * יש הנוהגים לסובב קערה מעל ראש.

איך אומרים?
(יג, כח-ל)



מצוות אכילת מצה נכון או לא נכון



גברים * בנים רק מגיל בר מצווה * נשים * בנות רק מגיל בת מצווה * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב? (ו)

כזית מהמצה העליונה * כזית מהמצה האמצעית שכבר איננה שלמה * כזית מהמצה התחתונה

מה אוכלים?
(לט, מ)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות אכילת מצה * נוטלים ידיים עם ברכה * טובלים את המצה במלח * מברכים "המוציא" ו"על אכילת מצה" * אוכלים כל כזית בנפרד עם הפסקה לעיכול * אוכלים את שני ה"כזית" יחד * בהסיבה על צד שמאל

איך אוכלים?
(יג, לט-מב)



מצוות אכילת מצה

נכון



גברים * נשים * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב? (ו)

כזית מהמצה העליונה * כזית מהמצה האמצעית שכבר איננה שלמה

מה אוכלים?
(לט, מ)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות אכילת מצה * נוטלים ידיים עם ברכה * מברכים "המוציא" ו"על אכילת מצה" * אוכלים את שני ה"כזית" יחד * בהסיבה על צד שמאל

איך אוכלים?
(יג, לט-מב)

מצוות אכילת מצה

עיינו וחשבו: (נא, נט)

**מתי עוד יש לאכול מצה בליל הסדר?
כמה בכל פעם?
אז... מהי כמות המצות שיש להשתדל
לאכול בעת קיום ה"סדר"?**



מצוות אכילת מצה

עיינו וחשבו: (נא, נט)

**ב"כורך" עם המרור יש לאכול כזית מצה, וב"צפון" -
לאפיקומן רצוי לאכול מצה בשיעור של 2 כזית, ולפחות
כזית אחד.**

**אז... כמות המצות שיש להשתדל לאכול בעת קיום
ה"סדר" היא בשיעור של 5 כזיתים או לפחות 4 כזיתים
(2 במצוות מצה, 1 בכורך, 2 או לפחות 1 באפיקומן).**



מצוות אכילת מרור

נכון או לא נכון



גברים * בנים רק מגיל בר מצווה * נשים * בנות רק מגיל בת מצווה * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב? (ו)

מרור בשיעור של כזית * מרור עם קצת פחות משליש ביצה * מרור בגודל קצת פחות מכשליש ביצה - למי שקשה לו

מה אוכלים?

(מו, מט)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות אכילת מרור * טובלים את המרור בחרוסת * מנערים את החרוסת מעל המרור * מברכים "בורא פרי האדמה" * מברכים "על אכילת מרור" * מכוונים לפטור גם את המרור שב"כורך" * אוכלים בהסיבה על צד שמאל

איך אוכלים?

(יג, מז, מח)



מצוות אכילת מרור



נכון

גברים * נשים * ילד שהגיע לגיל חינוך * ילדה שהגיעה לגיל חינוך

מי חייב? (ו)

מרור בשיעור של כזית מרור בגודל קצת פחות מכשליש ביצה - למי שקשה לו

מה אוכלים? (מו, מט)

מכוונים לצאת ידי חובת מצוות אכילת מרור * טובלים את המרור בחרוסת * מנערים את החרוסת מעל המרור * מברכים "על אכילת מרור" * מכוונים לפטור גם את המרור שב"כורך"

איך אוכלים? (יג, מז, מח)

**מדוע לא מברכים בורא פרי האדמה על המרור?
מתי עוד אוכלים מרור בליל הסדר?**





מצוות אכילת מרור



- לא מברכים בורא פרי האדמה על המרור, כי בשעת ברכת האדמה על הכרפס כבר התכוונו, שהיא תפטור גם את המרור.
- אוכלים עוד מרור בליל הסדר בכורך, כשכורכים אותנו במצה.



מצוות הסיבה



נכון או לא נכון

גברים * בנים רק מגיל בר מצווה * נשים * בנות רק מגיל בת מצווה

מי חייב? (טו)

מתרווחים ונשענים על צד שמאל * לא משנה לאיזה צד - העיקר להישען.

איך מסבים?

בעת שתיית כל אחת מארבע הכוסות * בעת אכילת הכרפס לדעות מסויימות * בעת אכילת הכרפס למנהג חב"ד * בעת אכילת המצות בפעם הראשונה בליל הסדר הזה * בעת אכילת המרור * בעת אכילת הכורך * בעת אכילת האפיקומן

מתי מסבים? (יד, לז, סו, כב, מ, מח, נב, ס)



מצוות הסיבה

נכון או לא נכון



גברים * בנים רק מגיל בר מצווה

מי חייב? (טו)

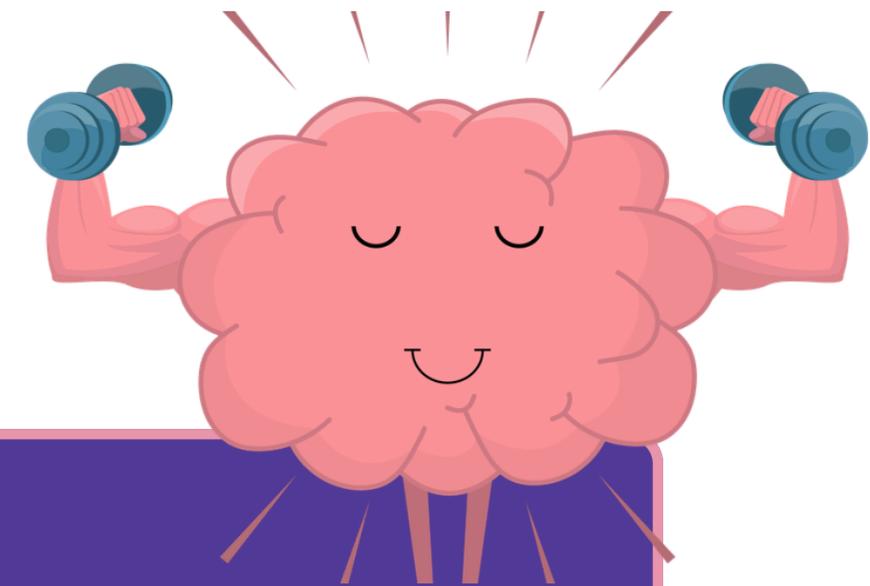
מתרווחים ונשענים על צד שמאל

איך מסבים?

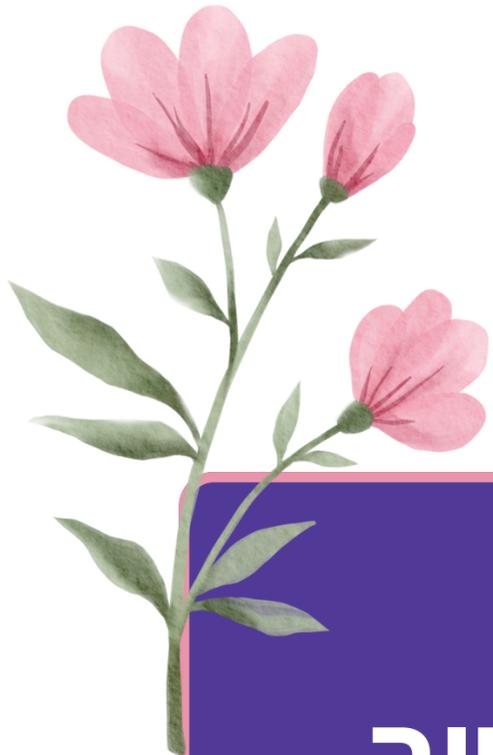
בעת שתיית כל אחת מארבע הכוסות * בעת אכילת הכרפס לדעות מסויימות * בעת אכילת המצות בפעם הראשונה בליל הסדר הזה * בעת אכילת הכורך * בעת אכילת האפיקומן

מתי מסבים? (יד, לז, סו, כב, מ, מח, נב, ס)

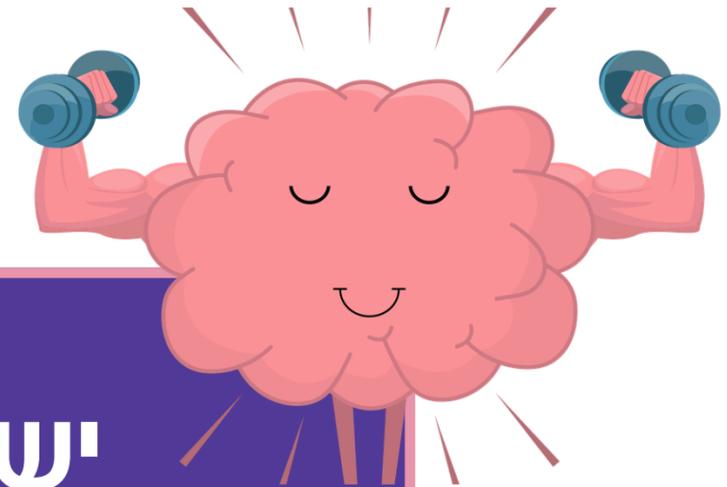
אתה



עתה, עברו שוב על כל סימני הסדר ונסו לחשוב
אילו מצוות נוספות יש לנו הזדמנות לקיים בליל
הסדר עצמו, בנוסף למצוות הייחודיות שהזכרו עד
כזה?



אתגר



יש לנו הזדמנות לקיים בליל הסדר גם את
המצוות:
קידוש, לימוד תורה, ברכות (בשפע...), נטילת
ידיים,
שמחת יום טוב - סעודה, ברכת המזון, הלל...

ואולי לכם יש רעיונות נוספים?

מה נצטרך לתקן או להוסיף?



תקנו את מה שנדרש לתקן או להוסיף עפ"י ההלכה:

יוסי היה ממש רעב, הוא חיכה כבר לרגע שיגיעו לכרפס... ואז מיהר ליטול את ידיו, ברך "על נטילת ידיים", לקח תפוח אדמה שלם (בתקווה להשקיט מעט את רעבונו...), טבל כמובן במי המלח, ברך "בורא פרי האדמה" ואכל אותו לבריאות...



מה נצטרך לתקן או להוסיף?



תקנו את מה שנדרש לתקן או להוסיף עפ"י ההלכה

יוסי היה ממש רעב, הוא חיכה כבר לרגע שיגיעו לכרפס... ואז

מיהר ליטול את ידיו, **זכר שאין לברך**

"על נטילת ידיים" (למה?), **לקח חתיכה קטנה של תפוח**

אדמה - פחות מכזית, טבל כמובן במי המלח, ברך "בורא פרי

האדמה", התכוון לפטור בברכה זו גם את המרוח, ואכל אותו

לבריאות...

בהסבה? (תלוי לפי מה נוהג...)



מה נצטרך לתקן או להוסיף?



תקנו את מה שנדרש לתקן או להוסיף עפ"י ההלכה

או! סוף סוף הגענו לכורך! קיבלתי מאבא כזית מצה,
צירפתי לזה חתיכונת ממש קטנה של מרור (בכל
אופן... זה מה...), שטבלתי עמוק בתוך החרוסת
המתוקה, הכנתי מהם כריך, אמרתי: "כן עשה הלל...",
ואכלתי בהסבה לשמאל.

מה נצטרך לתקן או להוסיף?



תקנו את מה שנדרש לתקן או להוסיף עפ"י ההלכה

או! סוף סוף הגענו לכורך! קיבלתי מאבא כזית מצה,
צירפתי לזה **כזית מרור**, שטבלתי בתוך החרוסת
המתוקה **וניערתי** (אכן... זה מה...) הכנתי מהם כריך,
אמרתי: "כן עשה הלל..." , ואכלתי בהסבה לשמאל.

א אתה ואמה?

התאימו בין ההלכה לטעמה



טעמה

ההלכה

כדי שלא יתבטל טעם המרור

לאפיקומן מצפינים את החלק הגדול של המצה האמצעית.

כדי שלא לבייש את הפת, כשמגביהים את היין (מוכר לכם?).

באמירת ההגדה יש להקפיד במיוחד על הבנת המאמר: "רבן גמליאל היה אומר..."

כיוון שהוא מסביר, על שום מה אוכלים פסח (הקורבן) מצה ומרור.

במשך אמירת ההגדה מגלים את המצות, אבל מכסים אותן בכל פעם לפני שמרימים את הכוס לאמירת פסקה מסויימת: "והיא שעמדה" ועוד.

כי הוא חשב - הוא לזכר קורבן פסח.

לאחר שטובלים את המרור בחרוסת, מנערים אותה מעליו.



התאימו בין ההלכה לטעמה

ב"ה
על מה ואיך?

טעמה

ההלכה

כי הוא חשב - הוא לזכר קורבן פסח.

לאפיקומן מצפינים את החלק הגדול של המצה האמצעית.

כיוון שהוא מסביר, על שום מה אוכלים פסח (הקורבן) מצה ומרוה.

באמירת ההגדה יש להקפיד במיוחד על הבנת המאמר: "רבן גמליאל היה אומר..."

שלא לבייש את הפת, כשמגביהים את היין (מוכר לכם?).

במשך אמירת ההגדה מגלים את המצות, אבל מכסים אותן בכל פעם לפני שמרימים את הכוס לאמירת פסקה מסויימת: "והיא שעמדה" ועוד.

כדי שלא יתבטל טעם המרור

לאחר שטובלים את המרור בחרוסת, מנערים אותה מעליו.



התאימו בין ההלכה לטעמה

ב"ה
על מה ואיך?

לטעמה

זכר לקורבן הפסח, שהיה נאכל כך,
(והלואי שנזכה כבר לאכול אותו,
ושישאר טעמו בפינו...)

מכיוון שיש מחלוקת כנגד מה הוא, ורוצים
לצאת ידי חובת שתי הדעות.

כדי להזכיר שזהו ליל שימורים, ואין
מפחדים משום דבר, בטוחים שה' ישלח
לנו את המשיח במהרה.

ההלכה

לאמירת הפסקה: "שפוך חמתך על הגויים..."
ניגשים לדלת עם נרות דולקים (אם לא שבת)
ופותחים אותה לרווחה

את האפיקומן אוכלים בסוף הסעודה, ואחריו לא
אוכלים יותר שום דבר,
ומשתדלים גם לא לשתות יותר...

לשם אפיקומן רצוי לאכול שני כזיתים של
מצה: אחד כזכר לקורבן הפסח עצמו ואחד
כזכר למצה, שהייתה נאכלת עם קורבן הפסח.



התאימו בין ההלכה לטעמה

ב"ה
על מה ואיך?

לטעמה

ההלכה

כדי להזכיר שזהו ליל שימורים, ואין מפחדים משום דבר, בטוחים שה' ישלח לנו את המשיח במהרה

לאמירת הפסקה: "שפוך חמתך על הגויים..."
ניגשים לדלת עם נרות דולקים (אם לא שבת)
ופותחים אותה לרווחה

זכר לקורבן הפסח, שהיה נאכל כך,
(והלואי שנזכה כבר לאכול אותו,
ושישאר טעמו בפינו...)

את האפיקומן אוכלים בסוף הסעודה, ואחריו לא
אוכלים יותר שום דבר,
ומשתדלים גם לא לשתות יותר...

מכיוון שיש מחלוקת כנגד מה הוא, ורוצים
לצאת ידי חובת שתי הדעות.

לשם אפיקומן רצוי לאכול שני כזיתים של
מצה: אחד כזכר לקורבן הפסח עצמו ואחד
כזכר למצה, שהייתה נאכלת עם קורבן הפסח.

אשנה הבאה בירושלים

